

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain 7 §:n kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetusta laista valtion kokeiluhätäkeskusten henkilös-

tön eläkejärjestelyjä koskeva sisällöltään epäselvä säännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ensi tilassa.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Hätäilmoitusten vastaanottamista varten Suomessa toimii palo- ja pelastustoimesta annetun lain (559/75) perusteella kunnallinen aluehälytyskeskusjärjestelmä. Hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain (1257/93) nojalla kokeillaan viiden vuoden ajan palo- ja pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisitoimen sekä rajavartiolaitoksen meripelastuspalvelun hätäkeskustoimintojen yhdistämistä neljässä valtion ylläpitämässä hätäkeskuksessa, jotka korvaavat kokeilun ajaksi asianomaisten alueiden kunnalliset aluehälytyskeskukset. Ensimmäisten kokeilukeskusten on suunniteltu aloittavan toimintansa vuoden 1996 alussa.

Hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain 7 §:ssä säädetään, että "kokeiluhätäkeskuksiin kunnallisista aluehälytyskeskuksista siirtyvän sellaisen henkilöstön, joka on ollut kunnallisessa palvelussuhteessa vuoden 1992 päättyessä, eläkejärjestelyjen yhteensovittamisen osalta noudatetaan niitä säännöksiä, jotka olivat voimassa vuoden 1992 lopussa". Pykälää koskevissa hallituksen esityksen (HE 193/93 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa lainkohtaa on perusteltu seuraavasti:

"On tärkeää, että kokeiluhätäkeskuksia on suunnittelemassa ja käyttämässä aluehälytyskeskusten toimintaan hyvin perehtynyttä henkilöstöä. Kokeiluhätäkeskuksiin siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehtojen ei tulisi

heikentyä.

Poliisin osalta järjestely edellyttää, että kokeiluhätäkeskuksiin määräaikaisiin virkoihin siirtyvälle poliisihenkilöstölle myönnettäisiin virkavapautta heidän vakinaisista viroistaan.

Eduskunnalle on vuonna 1993 annettu hallituksen esitykset valtion eläkelainsäädännön muutoksista (HE 96/1993 vp) ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta (HE 80/1993 vp) niin, että julkisen hallinnon eri eläkejärjestelmistä saatavien eläkkeiden maksun alkamisen yhtenäisestä alkamisajankohdasta luovuttaisiin ja eläkkeensaaja menettäisi toisessa eläkejärjestelmässä kertyneen lisäeläketurvan.

Koska eläke-etuuksien perusteet ovat lainsäädännöllä järjestettäviä asioita eikä niistä voida henkilöjärjestelyjen yhteydessä sopia, ehdotetaan laissa säädettäväksi järjestely, jonka tarkoituksena on, ettei siirtyminen heikentäisi aluehälytyskeskuksista tulevalle henkilöstölle aikaisemmin kunnallisessa palveluksessa kertynyttä eläketurvaa."

Kumottavaksi ehdotetun pykälän sisältö on osoittautunut epäselväksi. Eläkejärjestelyjen yhteensovittamisella tarkoitetaan vakiintuneena eläkeoikeudellisena käsitteenä eri eläkejärjestelmien takaamien eläkkeiden yhteensovittamista laskennallisesti. Esimerkiksi eri aikoina sekä kunnallisessa palvelussuhteessa että valtion palvelussuhteessa olleen henkilön kunnallisesta palvelusta ja valtion palvelusta tuleva eläke yhteensovitettaen siten, että maksettavan eläkkeen määräksi tu-

lee yhteensä enintään tietyn prosenttiluvun mukainen määrä eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Säännöksen maininnalla eläkejärjestelyjen yhteensovittamisesta ei ole voitu eikä toisaalta ole ollut tarkoituksaan vaikuttaa eläkkeiden yhteenlaskemissääntöihin. Kumottavaksi ehdotetulla pykälällä ei kunnallisten aluehälytyskeskusten henkilöstölle kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) mukaan tulevaa eläketurvaa voida säilyttää ennallaan henkilöstön siirtyessä valtion kokeiluhätäkeskuksiin ja siten valtion eläkelain (280/66) piiriin. Valtiokonttorissa laaditussa muistiossa on todettu, että hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain 7 § on epäselvä, joten sen vaikutusta siirtyvien henkilöiden eläketurvaan ei ole pystytty määrittelemään.

2. Esityksen vaikutukset

Kunnallisten aluehälytyskeskusten henkilöstön oikeus eläketurvaan määräytyy kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaan. Kunnallisen eläketurvan sisällöstä määrätään kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä. Valtion kokeiluhätäkeskusten henkilöstön oikeus eläketurvaan määräytyy valtion eläkelain mukaan. Hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain sisällöltään epäselvällä 7 §:llä ei ole voitu vaikuttaa kunnallisista aluehälytyskeskuksista valtion kokeiluhätäkeskusten palvelukseen siirtyvien henkilöiden eläketurvan määräytymiseen, joten pykälä ehdotetaan kumottavaksi epäselvänä.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Jotta siirtyminen kokeilun ajaksi valtion palvelukseen ei heikentäisi aluehälytyskeskuksista tulevalle henkilöstölle aikaisemmin kunnallisessa palveluksessa kertynyttä eläketurvaa, sisäasiainministeriö esitti 21 päivänä huhtikuuta 1995 kunnalliselle eläkelaitokselle, että eläkelaitoksen valtuuskunta muuttaisi kunnallista eläkesääntöä siten, että kunnallisista aluehälytyskeskuksista valtion hätäkeskuskokeilun ajaksi valtion palvelukseen siirtyvät voisivat kokeilun päätyttyä palata eläkeoikeudellisesti niin sanottuna vanhoina työntekijöinä kunnalliseen palvelukseen riippumatta siitä, ovatko henkilöt olleet virkapaalla vai eronneet kunnallisesta palvelussuhteesta hätäkeskuskokeilun ajaksi. Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta on 13 päivänä kesäkuuta 1995 muuttanut eläkesääntöä

tämän esityksen jaksossa 4 kuvatulla tavalla. Muutokset tulivat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1995.

Valtion hätäkeskusten henkilöstön eläketurva siinä tapauksessa, että hätäkeskukset siirtyvät kokeiluvaiheen jälkeen pysyvästi valtion hoidettaviksi, määräytyy valtion eläkelain mukaisesti.

3. Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu yhteistyössä Kuntien eläkevakuutuksen, valtiovarainministeriön, valtiokonttorin sekä sisäasiainministeriön kunta-osaston ja pelastusosaston kanssa.

Esityksestä ovat antaneet lausunnon Kunta-alan ammattiliitto KTV ry, Kuntien eläkevakuutus, sisäasiainministeriön kuntaosasto, valtiokonttori, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry sekä valtiovarainministeriö.

Lausunnonantajista Kuntien eläkevakuutus, valtiovarainministeriö ja valtiokonttori puoltavat esitystä. Kunta-alan ammattiliitto KTV ry ja sen lausuntoon yhtyen Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry katsovat, että kunnallisten aluehälytyskeskusten henkilöstön niin sanotut vanhan työntekijän eläke-edut tulisi turvata myös sen tilanteen varalta, että hätäkeskustoiminta kokeilun jälkeen siirtyy pysyvästi valtion hoidettavaksi. Eläke-etuuksien turvaaminen merkitsisi tässä yhteydessä sen varmistamista, että mahdollisiin pysyviin valtion hätäkeskuksiin aikanaan kokeiluvaiheen jälkeen siirtyvä henkilöstö säilyttäisi kunnan palveluksesta valtion palvelukseen pysyvästi siirtyessään kunnallisessa eläkejärjestelmässä (ja vain kunnallisessa järjestelmässä palvelulta ajalta) ansaitut niin sanotut vanhan työntekijän eläke-etuudet. Pääpiirteissään vanhan työntekijän eläke-etujen säilyttäminen merkitsisi jatkuvassa kunnallisessa palvelussuhteessa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1992 oleilla parempaa eläkkeen karttumaa 31 päivään joulukuuta 1994 saakka sekä mahdollista alemmaa eläkeikää. Lausunnoissa edellytetty mahdollisuus palata kokeilun jälkeen niin sanottuna vanhana työntekijänä kunnalliseen palvelukseen (palvelussuhteen yhdenjaksoisuusedellytys), kunnallisen eläkejärjestelmän niin sanottujen loppukarenssiedellytysten täyttyminen kunnallisessa eläkejärjestelmässä kokeilusta huolimatta sekä vanhan työntekijän eläkoikeus kunnallisesta eläkejär-

jestelmästä tilanteessa, jossa henkilölle satuu eläketapahtuma kokeilun eli valtion palveluksen jatkuessa on turvattu kunnallisen eläkesäännön 1 päivänä heinäkuuta 1995 voimaan tulleilla muutoksilla. Kunnalliseen eläkesääntöön tehtyjä muutoksia on kuvattu jäljempänä esityksessä.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 1 päivänä heinäkuuta 1995 voimaan tulleella muutoksella on vaikutusta valtion kokeiluhätäkeskusten palvelukseen tulevien henkilöiden eläketurvaan niissä tilanteissa, joissa henkilöt palaavat hätäkeskuskokeilun päätyttyä takaisin kunnan palvelukseen ja heidän palvelussuhteensa kuntaan on ollut katkenneena kokeilun ajan tai heidän kunnallinen palvelunsa ei enää kokeilun päättymisen jälkeen yksinään täyttäisi niin sanottuja loppukarensseja sekä silloin, kun henkilö täyttää kunnallisen järjestelmän mukaisen eläkeikänsä tai tulee työkyvyttömäksi kokeilun aikana. Lisäeläkkeen saamisen edellytyksenä olevien loppukarenssisäännösten täyttämiseksi tarkoitetaan sitä, että henkilöllä tulee olla eläkkeeseen oikeuttavaa kunnallista palvelua ennen eläketapahtumaa yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta ja viitenä viimeisenä vuotena vähintään kolme vuotta.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain säännösten ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön määräysten mukaan 1 päivänä tammikuuta 1993 tai sen jälkeen eläkelaitoksen jäsenyhteisön palvelukseen tulevat viranhaltijat ja työntekijät ovat niin sanottuja uusia työntekijöitä, joiden eläketurva määräytyy koko kunnallisesta palvelusta pelkästään peruseläketurvan mukaisesti. Tällöin eläkeikä on 65 vuotta ja eläkkeiden yhteismäärän katto eli yhteensovitusraja 60 prosenttia eläkepalkasta. Eläkkeen karttuma on uudesta eli 1 päivänä tammikuuta 1993 tai sen jälkeen alkaneesta palvelussuhteesta 1,5 prosenttia vuodessa.

Jos henkilöllä on ollut aikaisempia kunnallisia palvelussuhteita, karttuma näistä on 1 päivänä heinäkuuta 1962 jälkeen palvellulta ajalta 2 prosenttia vuodessa ja sitä ennen 1 prosentin vuodessa.

Niin sanottujen uusien työntekijöiden lisäksi myös jatkuvassa palvelussuhteessa olevien eläketurva muuttui 1 päivästä tam-

mikuuta 1995 lukien. Jos henkilö on ollut jatkuvassa kunnallisessa palvelussuhteessa viimeistään 31 päivästä joulukuuta 1992 lukien eläketapahtumaansa saakka, hän säilyttää niin sanotun vanhan työntekijän eläke-edut. Vanha työntekijä säilyttää paremman eläkkeen karttuman muutoksiin asti, alhaisemman eläkeiän ja korkeamman enimmäismäärän katon kuin uusi työntekijä. Vanhan työntekijän eläkkeen karttuma 31 päivään joulukuuta 1994 saakka on 2,2 prosenttia vuodessa. Jos yleiseen eläkeikäryhmään kuuluva henkilö on syntynyt vuosina 1940-1959, hänen eläkeikänsä määräytyy painotettuna keskiarvona kunnalliseen eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta siten, että kunnallinen palvelus ennen 1 päivää tammikuuta 1995 otetaan huomioon 63 vuoden eläkeikäryhmässä ja palvelus tämän jälkeen 65 vuoden eläkeikäryhmässä. Eläkkeiden enimmäismäärä lasketaan samalla tavalla painotettuna keskiarvona luvuista 66 ja 60. Jos henkilöllä on oikeus ammatillisen eläkeiän valintaan ja hän suorittaa valinnan, eläkeikää laskettaessa käytetään eläkeikänä ennen 1 päivää tammikuuta 1995 henkilön ammatinimikkeen eläkeikää (53-62). Valintaoikeutetulla 65 vuotta alempi eläkeikä koskee myös vuoden 1959 jälkeen syntyneitä.

Näiltä muutoksilta ovat suojatut ennen vuotta 1940 syntyneet henkilöt. Heillä on edelleen oikeus nykyiseen lisäeläkkeeseen, jos heidän palvelussuhteensa ennen eläketapahtumaa täyttää lisäeläkkeen saamiseen edellyttävät loppukarenssit. Kunnalliseen eläkkeeseen oikeuttavan palvelun on täytynyt jatkua ennen eläketapahtumaa (vanhuuseläkkeessä eläkeiän täyttämistä) yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta, ja kunnallista eläkeikää on oltava viitenä viimeisenä vuotena ennen eläkkeelle siirtymistä vähintään kolme vuotta. Jos henkilö siirtyy valtiolta kunnan palvelukseen, otetaan valtion palvelus huomioon loppukarensseissa.

Niin sanotun vanhan työntekijän etujen säilymiseksi kunnallisen palvelussuhteen tulee eläkesäännön 1 b §:n määräysten mukaan jatkua yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka. Lisäksi edellytetään palvelussuhteen täyttävän loppukarenssit.

Jos kunnalta valtiolle siirtyvä työntekijä on kunnallisesta palvelussuhteesta virkavapaalla valtion palveluksen ajan ja hän palaa kunnan palvelukseen ennen eläketapahtumaansa niin, että hänellä ennen eläkeiän täyttämistä

tai työkyvyttömyyseläketapahtumaa on kunnallista palvelua yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta ja palvelussuhteen päättymistä edeltävinä viitenä vuotena yhteensä vähintään kolme vuotta, hän säilyttää vanhan työntekijän eläke-edut. Etujen säilymisen edellytyksenä on siis kunnallisen palvelun voimassaolo myös valtion palvelun aikana ja kunnan palvelukseen paluu ennen eläketapahtumaa.

Kunnallisen eläkesäännön 1 b §:ään on lisätty 1 päivästä heinäkuuta 1995 lukien uusi 4 momentti, jonka mukaan palvelussuhteen yhdenjaksoisuusedellytykseen on tehty poikkeus kokeiluhätäkeskusten palvelukseen valtiolle siirtyville siten, että heille hyväksytään katkos kunnallisessa palveluksessa kokeiluhätäkeskuksen palvelun ajalta, jos he palaa- vat eläkelaitoksen jäsenyhteisön palvelukseen välittömästi kokeilun päätyttyä.

Lisäksi eläkesääntöä on 1 päivästä heinäkuuta 1995 lukien muutettu siten, että kokeiluhätäkeskuksessa palveltu aika otetaan huomioon loppukarensseissa. Jos kunnallinen palvelussuhde on poikki tai henkilö on

virkevapaalla siten, että virkavapausaika vähennetään eläkeajasta, loppukarenssin täyttymistä arvioitaessa valtion palvelus kokeiluhätäkeskuksessa on verrattavissa kunnalliseen eläkkeeseen oikeuttavaan palvelusajakaan.

Eläkesäännön 1 b ja 14 §:ään on lisäksi 1 päivästä heinäkuuta 1995 lisätty uusi määräys, jonka mukaan niin sanotun vanhan työntekijän eläkeoikeus kunnallisesta eläkejärjestelmästä säilyy, jos siirtyneelle henkilölle sattuu eläketapahtuma kokeilun eli valtion palveluksen jatkuessa. Eläketapahtumalla tarkoitetaan myös sitä, että henkilön kunnallisen eläkejärjestelmän vanhan työntekijän 65:tta vuotta alempi eläkeikä täyttyy kokeilun aikana.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ensi tilassa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain 7 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta 17 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1257/93) 7 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1995.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouni Backman

